

Preverjanje in vrednotenje izpovedbe priče

Hajrija Sijerčić Čolić*

Na začetku tega stoletja so ugotovili, da je treba dojemati pričó, ki je nezanesljivo dokazno sredstvo, takšno kakršna je in z vsem, kar daje, ter hkrati preverjati njeno izpovedbo in ugotavljati netočnosti, da bi lahko ovrednotili verodostojnost pričevanja. To stališče je aktualno še danes, potrjuje pa ga okoliščina, da izpovedbe prič po pripovedovanju pa tudi prič—očividcev nenehno kritično obravnavajo—v sodobni kriminalistični taktiki in sodni psihologiji.

Članek najprej govori o operativno—taktičnih ukrepih in dejanjih, ki imajo nalogo, preveriti izpovedbo priče. Upoštevati je treba, da je ugotavljanje vira spoznanja najtrdnejša podlaga za preverjanje izpovedb, saj vpliva na oceno verodostojnosti pričevanja in omogoča prehod od posrednega vira k neposrednemu. Pomembna je tudi ugotovitev, da vsaka izpovedba sledi nekemu prejšnjemu dogajanju, ki se kaže v vrsti psiholoških procesov, kot so dojetanje, pomnjenje in komunikacije. Glede na to je treba spoznati in določiti dejavnike, ki vplivajo na obseg in točnost izpovedbe prič.

Ključne besede: kriminalistika, kriminalistična taktika, sodna psihologija, priča, pričevanje, priča po pripovedovanju, informator, preverjanje izpovedb, vrednotenje izpovedb.

UDK: 343.143

1. UVOD

Izreden pomen, ki ga ima priča za ugotavljanje resnice o storjenem kaznivem dejanju, je eden izmed razlogov, da so se od začetka 20. stol. do danes nenehno bolj ali manj intenzivno ukvarjali in se vedno znova vračali k problematiki pričevanja, zlasti pa še preverjanja in ocenjevanja izpovedb priče.

Dosedanje raziskave in obravnavanja teh tem potekajo v okviru več znanstvenih disciplin, predvsem pa so to: psihologija oziroma sodna psihologija, kriminalistika in kazensko procesno pravo. To dejstvo potrjuje tezo, da je treba obravnavati izpovedbo priče pred sodiščem kot poseben komunikacijski proces—gre za veliko več kot le za zapomnitev vskladiščenega vedenja o določenem dejanskem stanju.¹

2. PREVERJANJE IZPOVEDBE PRIČE

Preverjanje izpovedbe priče oz. pripovedovanja o predmetu pričevanja zahteva ustrezne specifične metode pri preiskovanju resnične vsebine izpovedbe. Težišče pozornosti je torej na preverjanju avtentičnosti in resničnosti izpovedbe priče, oziroma na metodološkem pristopu, ki bi moral prispevati k temu, da se izpovedbe, ki niso resnične, prepoznavno razlikujejo od resničnih.²

Problemi, ki se navezujejo na preverjanje pričinih izpovedb kot končnega rezultata niza psihičnih

procesov, ki tvorijo celoto pri tem subjektu, obravnavajo, kot že rečeno, kriminalistika, zlasti kriminalistična taktika, sodna psihologija ter kazensko procesne znanosti. Prednosti takega interdisciplinarnega pristopa so očitne in jih je več, kažejo pa se, med drugim, tudi v rabi določenih instrumentov, ki imajo nalogo, preveriti vse tisto, kar je priča povedala o predmetu pričevanja. Vsem tem sredstvom pa je skupno, da spravljajo na površje določene individualno—psihološke značilnosti priče same.

2.1. Ugotavljanje virov spoznanj

Priče se med seboj razlikujejo ravno v načinu, kako so čutno zaznale dejstva, ki so predmet ugotavljanja v kazenskem postopku. Torej, glede na vir spoznanj ločimo dve skupini prič: neposredne in posredne priče.³

2.1.1. Neposredna priča

O neposredni priči, ali kot jo v literaturi imenujejo—o priči kaznivega dejanja govorimo tedaj, kadar gra za osebo, ki je sama opazovala potek dogodkov.⁴ Torej, gra za pričo, ki jo ustvarja samo naključje, t.j. okoliščina, da je bila na določenem kraju in v trenutku, ko je bilo dejanje izvršeno in je s svojimi čutili (gledanjem ali poslušanjem) zaznala, kar se je dogajalo.⁵ Testis de scientia propria (priča z lastnim

³ Opozorimo na to, da je za prvo pričo najpogosteje v rabi izraz »priča—očividec«, obstajajo pa tudi druga poimenovanja, npr. »dokaz iz prve roke« ali »testis rogatus«. Za posredno pričo je v rabi izraz »priča—neočividec« ali »priča—po babjih čenčah«, »priča po poslušanju« oziroma »testis de audiatu«.

⁴ Zipf, s.166; Krapac, Neposredni ..., s.9; Vodinieli, Svjedok ..., s. 17.

⁵ Savić, s.246.

*Hajrija Sijerčić Čolić, magister pravnih znanosti, asistentka na Pravni fakulteti v Sarajevu, štipendistka Ministrstva za znanost in tehnologijo Republike Slovenije, začasno na Inštitutu za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani.

¹ Hengsch, s.620.

² Prav tam, s.615.

spoznanjem) — poudarjeno govori ne le o pomenu te priče, temveč tudi opozarja, da govorimo o njej tedaj, ko je neka oseba s čutilom za vid neposredno opazovala pravno relevantna dejanja (torej je dejanja videla) ali pa je s čutilom za sluh zaznala dejstva, ki so predmet dokazovanja.⁶

V kriminalistični in kazensko procesni teoriji zasledimo mnenje, da je treba znotraj kategorije neposredna priča, iz taktično—psiholoških razlogov, razločevati »pasivne priče—očividce« in »aktivne priče—očividce«. Pasivna priča—očivdec je tista priča, ki je pasivno opazovala storitev kaznivega dejanja, bodisi ker ni imela objektivne možnosti za delovanje, bodisi da je ostala nedejavna zaradi določenih subjektivnih razlogov. Po drugi strani je aktivna priča—očivdec tista priča, ki se je dejavno vpletla v kaznivo dejanje.⁷

2.1.2. Oškodovanec kot priča

Ko govorimo o neposredni priči moramo omeniti, da pogosto nastopa v tej vlogi oseba, ki je bila s kaznivim dejanjem oškodovana. Njena izpovedba je eden izmed najpomembnejših temeljev dokazovanja, ker je lahko pričevanje oškodovanca izredno pomembno za razjasnitev dejanja in sklép o kazenski zadevi. Po drugi strani pa je oškodovanec kot priča — očivdec ne le vir podatkov, pomembnih za odkrivanje kaznivega dejanja in njegovega storilca, temveč je tudi udeleženec v kazenskem postopku. Torej, začeten procesno—taktični položaj ga ločuje od priče, ker kadar poda izpovedbo to ni le pričevanje, temveč tudi skuša varovati svoj interes. V tem tičijo razlogi za ločevanje oškodovancev iz omenjene skupine kot »priče—očividca sui generis.«⁸

Že sama okoliščina, da je priča, o kateri govorimo, dobila obvestila o kaznivem dejanju in njegovem storilcu z osebnim in neposrednim čutnim zaznavanjem, jo ločuje od posredne priče.⁹

Ali je to razlikovanje nujno in kaj pravijo o tem v strokovni literaturi? Predvsem velja pomembno, pravzaprav bistveno dejstvo. Namreč, izpovedba priče, ki ni neposredno opazovala dejanje, ni pričevanje o dejstvih, temveč je »pričevanje o pri-

čevanju.«¹⁰ To vodi k temu, da tisto, kar je priča opazila osebno in neposredno ob določenih pogojih, o katerih bo še tekla beseda, lahko štejemo kot da se je resnično zgodilo.¹¹ Iz tega stališča del teorije zagovarja mnenje, da so le neposredne priče — priče v pravem pomenu besede in da le z njihovimi izpovedbami lahko dokazujemo dejstva, ki so predmet ugotavljanja v kazenskem postopku. Zaradi navedenega se soočamo še z eno zahtevo: sodišče mora vedno, kadar je to mogoče in da bi razjasnilo kazenske zadeve, poseči po tistih dokaznih sredstvih (ali pričah), ki so »zadevi najbližji«. Z drugimi besedami, to je najboljša »pot za dokazovanje.«¹²

2.1.3. Posredna priča

Kljub utemeljeni zahtevi, da je treba dejansko stanje v kazenskem postopku praviloma ugotavljati s pričami, ki so s svojimi čuti zaznale dejstva, o katerih poročajo, pa je vendarle za ugotavljanje te iste resnice treba zaslišati kot priče tudi tiste osebe, ki lahko kaj povedo o predmetu pričevanja na podlagi posrednega opažanja. Čeprav ta ugotovitev ni v skladu s prejšnjimi trditvami o »najboljšem načinu dokazovanja«, pa je vendarle utemeljena. Zato bi bilo poučno ogledati si teoretična razmišljanja o tej tezi in ugotoviti, katera vprašanja se pri tem nakužejo oziroma odpirajo.

Najprej se vsiljuje vprašanje: kdo je lahko posredna priča? Prevladuje skorajda enotno mnenje, da o taki priči govorimo tedaj, ko neka oseba zve o kaznivem dejanju, storilcu ali drugih pomembnih okoliščinah od drugih oseb ali sklepa o njihovem obstoju na podlagi drugih opažanj in virov.¹³ Ne glede na način posrednega spoznanja o pravno pomembnih dejstvih, ki so lahko številna in raznovrstna, namenjajo v kriminalistični teoriji in praksi, kakor tudi v sodni psihologiji in kazensko procesni znanosti, posebno pozornost tisti posredni priči, ki oblikuje svoja spoznanja o predmetu pričevanja na podlagi izjav drugih oseb. Tu mislimo na pričo po pripovedovanju ali testis de audiato; na pričo, ki jo od kaznivega dejanja »deli« neposredna priča oziroma ena ali več posrednih prič.

Pomemben razlog za usmerjanje pozornosti k temu tipu priče se kaže v dovoljenosti in dokazni vrednosti pričevanja po pripovedovanju.

Na vprašanje je treba nujno odgovoriti zaradi spreminjanja tradicionalnega nezaupanja do te vrste dokaznih sredstev.

¹⁰ Ali »ex credulitate non ex scientia«, Vasiljević, s.365—366.

¹¹ Čubinski, s.331; Savić, s.258; Bayer, s.157.

¹² Lowe/Rosenberg, s.252—253.

¹³ Dimitrijević et al., s.210.

⁶ Hauser, s.59.

⁷ Vodinec, Svjedok ..., s.21—22.

⁸ Oškodovanec lahko nastopi kot priča tudi, če ni bil neposredno prisoten pri izvršitvi kaznivega dejanja, bodisi da poroča o tem, kar je posredno izvedel od tretjih oseb bodisi da poroča o okoliščinah, ki se posredno navezujejo na izvršitev kaznivega dejanja. Nikolić-Ristanović, s.267; Vodinec, Žrtva, s.710; Vodinec/Aleksić, s.344—345; Keljmendi, s.731.

⁹ O merilih za razlikovanje te vrste prič glej: Vodinec, Svjedok ..., s.19.

Evropski inkvizicijski postopek je namreč imel negativno stališče do posrednih prič in sicer v tem smislu, da sicer ni bilo prepovedano zaslišati teh prič, temveč so jim predpisi v zakonskem vrednotenju dokazov odrekli dokazno moč.¹⁴

Danes bi lahko rekli, da celinsko pravo in praksa ne sprejemata prepovedi, da bi na podlagi izpovedb posrednih prič ugotavljali določeno dejstvo, oziroma da bi izločili tako pričo iz sistema dokaznih sredstev. Z drugimi besedami, zasliševanje teh prič ni prepovedano, niti ni prepovedano uporabiti njihovih izjav v postopku.

V nasprotju s tem pa anglosaški pravni sistem vsebuje pravila, s katerimi želi odstraniti posredno pričo iz kazenskega postopka.¹⁵ Načelna prepoved zaslišanja posredne priče velja celo v primeru, da oseba, ki je neposredno čutno zaznala kaznivo dejanje, ni več živa, ali pa je ni mogoče zaslišati iz kakih drugih razlogov. Od omenjene načelne prepovedi anglosaškega prava je mogoče odstopiti le v posebnih okoliščinah. Tako je npr. dovoljeno odstopanje, ko gre za izjavo o pomembnih okoliščinah dejanja, ki jih je umirajoča žrtev zaupala tretji osebi.¹⁶ Res je, da te razlike, zlasti pa inštitut t.i. navzkrižnega zasliševanja prič, ne dovoljuje zaslišanja tiste osebe, ki ni neposredno opazovala pravno relevantnih dejstev. In to v smislu, ko posredna priča pripoveduje o tem, kar ji je povedala neposredna priča, slednje pa ni mogoče navzkrižno zaslišati in na ta način preveriti njeno izpovedbo. Hkrati pa nezmožnost, da bi pričo kaznivega dejanja navzkrižno zaslišali, ni edini razlog za prepoved zaslišanja priče po pripovedovanju. Namreč, po »best evidence rule« (ali po načelu »najboljšega dokaza«) mora pravosodje uporabiti le najboljša in najbolj zanesljiva dokazna sredstva. Priča po pripovedovanju pa ne izpolnjuje te zahteve, saj dogodka, o katerem je govor, ni zaznala sama in obstaja možnost, da je sprejela spoznanja o dogodku v

¹⁴ Pod vplivom 65. čl. Kazenskega sodnega zakonika Karla V. iz l. 1532 (Constitutio Criminalis Carolina) je prevladovalo mnenje, da je posredna priča, oziroma priča po pripovedovanju nedovoljen ali pomanjkljiv dokaz. Hauser, s.60; Damaška, s.197; Gorphe, s.21.

¹⁵ Tu obravnavajo omenjeni problem na poseben način. V Angliji so namreč okoli l. 1700 sprejeli mnenje, da ne veljajo kot dokaz izpovedbe prič, ki se sklicujeta druga na drugo. Velja torej načelo »hearsay is not evidence«.

¹⁶ To izjemo pojasnjujejo s trditvijo, da umirajoči vedno govori resnico. Vendar pa je razširjeno mnenje, da je tudi v anglosaškem pravu zelo pogosto dovoljeno zaslišanje ex auditu, kar potrjujejo številne izjemne od opisane prepovedi dokazovanja. Hauser, s.60—61; Damaška, s.197; Bayer, s.158.

spremenjeni obliki in jih nato taka tudi posredovala dalje.¹⁷

Vendar pa kljub ugovorom, ki ustvarjajo »potencialno nevarnost« za ugotavljanje resnice, moramo, da bi pravilneje in bolj popolno razumeli omenjeno problematiko, poudariti, da ta »potencialna nevarnost« ni vedno aktualna.¹⁸ In dalje, da bi spoznali resnico, je nujno treba zaslišati tudi osebo, ki poroča o predmetu pričevanja na podlagi tega, kar je slišala od drugih oseb. Glede na to je prav spomniti se na misel, da je pravosodje (dodali bi: toda ne zgolj leto), ki se odreka prič s posrednim zaznavanjem, v približno enakem položaju kot je naglušna oseba, ki sicer nekaj sliši, vendar pa presliši med drugim tudi tisto, kar je pomembno.¹⁹

V zvezi s tem je smotrno vztrajati na klasifikaciji posrednih prič, na podlagi te pa bi lahko lažje preverjali njihove izpovedbe, s tem pa tudi vrednotili njihovo zanesljivost.²⁰

Pustimo ob strani številčnost in raznovrstnost življenjskih položajev, ki bi lahko oblikovali tudi drugačno podlago za klasifikacijo posrednih prič ali prič po pripovedovanju in poudarimo naslednje. Poglavitna merila za porazdelitev znotraj omenjene kategorije bi morala biti vsebovana v vprašanjih, ali je treba to pričo zaslišati v navzočnosti neposredne priče ali brez nje, in drugič, ali posredno pričo spraševati o tem, kaj je neposredna priča zaznala s čutilom za vid ali o tem, kar je zaznala s čutilom za sluh.²¹

2.1.4. Policist kot posredna priča

In končno, opozorili bi radi na dogajanja, ki so vedno bolj v središču pozornosti: gre za vprašanja, ki se odpirajo zaradi vztrajanja na tem, da je treba ugotavljati pravno pomembna dejstva z zaslišanjem uslužbenca policije kot posredne priče, ki je na določen način neposredno zvedela za okoliščine, bistvene za preiskovanje in obravnavanje kaznivega dejanja. Pravzaprav gre za nujno usklajevanje interesov kazenskega postopka in policije pri zatiranju in preprečevanju organiziranega kriminala. Z vidika policije je stvar namreč taka, da mora ta vedno pogosteje zbirati podatke in informacije s pomočjo

¹⁷ Hauser, s.60.

¹⁸ Npr. neposredna priča spreminja svoj odnos do kaznivega dejanja tako, da postaja pristranska, ni pa bila taka v času, ko je poročala o dejstvih posredni priči. Ali, priča po poslušanju si veliko bolj zapomni tisto, kar je slišala od neposredne priče, kot neposredna priča sama. Damaška, s.198.

¹⁹ Hauser, s.61.

²⁰ Damaška, s.198.

²¹ Podobno Damaška, prav tam.

anonimnih zaupnikov ali, bolje, informatorjev. Tovrstne informacije so pogosto bistvenega pomena in del le-teh je gotovo vključen v predmet dokazovanja v kasnejšem kazenskem postopku.²² Vendar pa na sodišču ne odkrivajo informatorjeve identitete niti ni mogoče te osebe neposredno zaslišati.²³

V nekaterih državah²⁴ je policiji dana možnost, da ne objavlja imen oseb, od katerih je prejela informacije in to zaradi težnje po iskanju ustreznih rešitev pri odkrivanju in preprečevanju organiziranega kriminala.

Predaleč bi zašli, če bi navajali obsežne razprave, ki so polne tudi nasprotujočih si mnenj o tem vprašanju. Vendar pa smo dolžni opozoriti na stališče, po katerem ni razlogov za vsesplošno in vnaprejšnje zavračanje te oblike posrednega pričevanja. Se več. Zavračanje zamenjave za »nedosegljivo neposredno pričo« je lahko kaj hitro v škodo obdolženca. Tu se sklicujemo na prevladujoče prepričanje v teoriji, po katerem je opisano ravnanje policijskih uslužbenecv pravni konstrukt, ki mora potekati pod nadzorstvom sodišča. Pri tem je poudarjeno, da je treba zagotoviti oziroma zajamčiti resničnost in avtentičnost pričevanja, ravno tako pa tudi pravico do obrambe. Posredno pričevanje, ki poteka na ta način in je podkrepljeno še z drugimi dokazi, lahko pomeni podlago za izrek sodbe.²⁵

Seveda pa obstajajo tudi nasprotna stališča do tega vprašanja, in sicer, da je opisano postopanje »nevarno nejasno«. Pri tem pojasnjujejo, kako v takih okoliščinah prihaja do »zamenjane vloge«, ker policijski uslužbenec prevzema vrednotenje verodostojnosti anonimnega informatorja, sodišče pa to sprejme, ker nima možnosti, da bi preverilo resničnost take izpovedbe.²⁶

Ne glede na napovedi o uporabi tega tipa priče v prihodnosti, ostaja ugotovitev, da taka izpovedba ne more biti temelj dokazovanja krivde in obsodbe storilca ter da se omenjeno postopanje navezuje na visoko organizirani kriminal, kjer lahko policija pričakuje koristne informacije le tedaj, če zagotovi informatorju, da bo ostal neznan. Torej zgolj in najpogosteje le tedaj, ko njegova identiteta ostane policijska uradna skrivnost. Od tod veliko zanimanje, tako teoretikov kot praktikov za ta pojav, zlasti še pri usklajevanju več in različnih interesov med kazenskoprocesnimi načeli in težnjo policije po učinkovitosti pri zatiranju kriminalitete.

²² Thomann, s.342—347.

²³ Krapac, Novi ..., s.558; Vodinelic, Svjedok ..., s.26—27; Screvan, s.9—10, 14—15; Thoman, s.343, 346.

²⁴ Screvan, s.9,10; Krapac, s.558, Vodinelic, s.26.

²⁵ Thomann, s.347; Krapac, s.558.

²⁶ Vodinelic, Svjedok ..., s.26—27.

2.2. Predočenje prejšnje izpovedbe

Med dejavnosti sodišča pri preverjanju izpovedbe priče štejem tudi ugotavljanje vzrokov, kadar priča ne želi govoriti o dejstvih, o katerih je pred tem že govorila, kakor tudi za spreminjanje izpovedbe oziroma za odstopanje od prej dane izpovedbe.

Metode, ki jih uporabljajo pri preverjanju tega pričevanja, se kažejo v tem, da priči predočijo zapisnik prejšnjega zaslišanja ali pa ji preberejo pred tem že dano (njeno) izpovedbo. Ne glede na to, katero metodo bo sodišče uporabilo, želi doseči isti namen — priči čim bolj natančno predočiti neskladnost ter ji hkrati dati možnost, da bo pred sodiščem podala resnici ustrezno izpovedbo, kar naj bi prispevalo k pravilnim sklepom o njeni verodostojnosti.²⁷

Priča pa je v zvezi s tem dolžna pojasniti, zakaj odstopa od prejšnje izpovedbe. Večinoma si razlagajo razlike v izpovedbi s tem, da osebe pozabljajo dogodke, zaradi česar spreminjajo spoznanja o kaznivem dejanju. Vendar pa so lahko motivi za spreminjanje izpovedb tudi drugačni, npr. določena zveza med obdolžencem in pričo ali vpliv socialnega okolja oz. nekaterih posameznikov na pričo. V vsakem primeru, tudi na podlagi pojasnil, s katerimi priča opravičuje različne izpovedbe, sklepa sodišče o sami vrednosti že opravljenega pričevanja.

2.3. Zastavljanje vprašanj priči

Po prostem pripovedovanju priče o dejstvih, ki so pomembna za pojasnitev kaznivega dejanja, se skoraj vedno pokaže potreba po tem, da se ji zastavijo prav določena vprašanja. Kriminalistična teorija razvršča vprašanja, ki jih zastavljajo pričam, z namenom, da bi prišli do čim bolj popolnih in resničnih izpovedb, v: dopolnilna, precizirajoča, spominjevalna in kontrolna. Če taka vprašanja ne vplivajo na bistvo odgovora oz. ne motijo priče v njeni vlogi, jih je mogoče šteti za dovoljena vprašanja. Po drugi strani pa poznamo tudi t.i. nedovoljena vprašanja, med katerimi so zlasti pomembna sugestivna vprašanja, ki ogrožajo objektivnost, s tem pa tudi verodostojnost pričevanja. Pri takem zasliševanju obstaja nevarnost, da bo priča oblikovala take odgovore, ki ne bodo v skladu z njenimi resničnimi opažanji in vtisi.²⁸

Iz pravkar povedanega izhaja, da je namen te stopnje v zasliševanju priče — izpopolniti pričevanje o kaznivem dejanju in drugih pomembnih okoli-

²⁷ Vasiljević/Grubač, s.407.

²⁸ Več o tem: Vodinelic/Aleksic, s.280; Krivokapic, s.380; Zerjav, s.196; Markovic, s.483.

ščinah, odpraviti neskladja in nasprotja v izpovedbi ter preveriti tisto, kar je neka oseba sporočila v vlogi priče.

2.4. Prepoznavanje oseb in predmetov

Čeprav praksa kaže, da velikega števila kaznivih dejanj ni mogoče odkriti in preiskati brez prepoznavanja, bi se vendarle ozrli na ta ukrep le v smislu preverjanja izpovedb priče.²⁹ Lahko rečemo, da v tem oziru prepoznavanje služi preverjanju izpovedb priče z ugotavljanjem istovetnosti oseb ali predmetov. Pri tem je treba strogo spoštovati pravila za prepoznavanje, kot so: opis in natančno zaslišanje o vseh okoliščinah srečanja, preverjanje sposobnosti opazovanja (zaznave), postavljanje osebe, ki jo je treba prepoznati med njej podobne, taktično pravilno ravnanje s pričo, ker je to pomemben element za pravilno ugotavljanje resnice.³⁰ Drugačno ravnanje pri vizuelni identifikaciji bi lahko imelo za posledico, da bi npr. priča prepoznala osumljenca zato, ker je videla pred tem njegovo fotografijo, ne pa zato, ker bi se spominjala zločina.³¹

2.5. Soočenje

Soočenje kot posebno preiskovalno dejanje, ki je po svojem bistvu podobno zaslišanju, čeprav se od le-tega razlikuje v procesno-taktičnem in psihološkem smislu, se uporablja tedaj, kadar se izjave prič ne skladajo glede pomembnih dejstev.³² Soočenje je lahko popolno, ko se nanaša na celotno pričevanje, ali delno, ko zajema le tiste dele izjave, ki vsebujejo nasprotujoče si podatke, t.j. podatke, glede katerih se pričevanja med seboj ne ujemajo.³³

Namen soočenja ni nujno usklajevati dane izjave, vendar pa je na ta način mogoče priti do dragocenih spoznanj pri preverjanju in v končni fazi — vrednotenju dokazov. Glede na to je pri soočenju obdolženca in priče, ali dveh prič, poleg verbalnega dela zelo pomembna tudi zunanja podoba soočenih

²⁹ O prepoznavanju kot posebno občutljivem preiskovalnem dejanju, o navodilih kriminalistične taktike pri njegovem izvajanju, kakor tudi o seriji izvedenih poizkusov glej: Maver, s.233; Vodinec/Aleksić, s.347; Zarevski, s.74.

³⁰ Maver, s.233. Koristni dejavniki bi lahko bili tudi npr.: priložnost za opazovanje, natančno opisovanje pri izpovedbi ter zanesljivost priče očitodca. Pigott et al., s.84—88.

³¹ Yarmey/Hazel, s.236; Pigott et al., prav tam.

³² Maver, s.232.

³³ Podobno Vodinec/Aleksić, s.356; Krivokapić, s.384.

oseb, za razumevanje le-te pa je potrebno določeno poznavanje psihološkega stanja in reakcij med tem preiskovalnim dejanjem ter podajanjem izjav.³⁴

Iz povedanega lahko sklepamo naslednje. Najprej, da je namen soočenja predvsem odpraviti bistvena nasprotja in nejasnosti ter — v zvezi s tem — prepričati se, kdo od soočenih govori resnico, ter tako utrditi prej podano resnično izjavo in zavreči neresnično izpovedbo druge priče. In drugič, v vsakdanjih kazensko-pravnih razmerjih lahko soočenje otežuje ugotavljanje resnice, ker je to ugodna priložnost za močne sugestivne vplive.³⁵

2.6. Rekonstrukcija dogodka

Eden od načinov, kako priti do podatkov o kaznivem dejanju in storilcu, je rekonstrukcija kaznivega dejanja. Rekonstrukcija je, po teoriji, izredno pomembno sredstvo za preverjanje izpovedb priče. Kriminalistična taktika šteje v skladu s tem med najpogostejše tipe rekonstrukcije ravno tistega, s katerim se preverja resničnost vsebine izjave priče, natančneje opredeljuje pričevanje ter poskušajo dobiti resnične izpovedbe v zvezi s predočanjem zaradi prepoznavanja.³⁶

3. VREDNOTENJE IZPOVEDB PRIČE

V nobenem sistemu, ki so ga ljudje ustvarili zase, se ni bilo mogoče izogniti napakam homo sapiensa. V svetu tečejo številne raziskave in se oblikujejo novi predlogi ravno zato, da bi omejili tveganje, ki ga pomenijo krive izpovedbe priče, na najmanjšo možno mero. Posebno pozornost zasluži predlog Garyja Wellsa o razvrščanju spremenljivk, ki so lahko izjemno pomembne v sistemu kazenskega pravosodja, za policijo pa imajo veliko praktično vrednost. Te spremenljivke delimo v dve skupini: spremenljivke sistema in spremenljivke vrednotenja. Prve lahko policisti uporabijo neposredno in so jamstvo proti netočnim izpovedbam (npr. t.i. usmerjena vprašanja kot metoda zaslišanja). Po drugi strani pa so spremenljivke vrednotenja manj natančno področje in zajemajo: starost, spol, raso, nagnjenje, duševnost, stopnjo napetosti in podobno. Te učinke je mogoče le vrednotiti, ne pa tudi natančno meriti, ker se od priče do priče zelo razlikujejo.³⁷

Z vidika tega pisanja je zanimivo razpravljati o

³⁴ Krivokapić, s.383.

³⁵ Vodinec/Aleksić, s.356; Maver, s.232.

³⁶ Vodinec/Aleksić, s.524.

³⁷ Yarmey/Hezel, s.238; Wells, prav tam.

problemu ocenjevanja resničnosti pričevanja tudi z vidika zanesljivosti osebe, ki daje izpovedbo in vrednosti vsebine same izpovedbe.³⁸ Kakovosti izpovedbe torej ni mogoče določiti po posameznih značilnostih, temveč je treba vsako posamezno izjavo postaviti v »polje« notranjih in zunanjih moči in tako spoznati razmerja in povezave, ki med njima veljajo.³⁹

3.1. Zanesljivost osebe, ki daje izpovedbo

Mnenje o zanesljivosti priče, kot živega in avtonomnega dokaznega sredstva, je mogoče oblikovati le, če preučimo njeno osebnost — po moralni, intelektualni, čustveni in duševni plati.⁴⁰ Priče, ki podajajo izpovedbo, se med seboj zelo razlikujejo, čeprav procesnopravna pravila ter — po drugi strani — socialnopsihološke vloge, položaj in status priče, ustvarjajo razmeroma enotno psihično dogajanje in vplivajo celo na lastnosti oseb, ki nastopajo kot priče.⁴¹

S preučevanjem ustrezne literature je mogoče ugotoviti, da so določene skupine prič še zlasti zanimive ravno zaradi specifičnosti svojih izpovedb. Ugotavljajo namreč, da za vsako skupino prič veljajo določene psihološke posebnosti, ki vplivajo na oblikovanje izpovedbe.

Tako npr. razlikujejo čustveno labilne oz. stabilne osebnosti, govorijo o tipu opazovalca in opisovalca, o razlagalcu, klepetulji in molčečnežu. Priče delijo tudi na dobronamerne in tiste, ki dajejo krive izpovedbe. Poznamo tudi tipologijo, ki temelji na razlikah v temperamentu in značaju subjekta, o katerem govorimo.⁴²

Podobnih klasifikacij je še veliko. Zaustavimo se na tistih individualnih razlikah, ki so jih v literaturi že poudarjali — to so razlike v duševnem razvoju, spolu in starosti.

3.1.1. Duševno zdravje priče

Običajno pričakujemo, da bo v vlogi priče nastopila duševno zdrava oseba.

³⁸ Ponekod razlikujejo tudi med splošno verodostojnostjo dajalca izpovedbe in posebno verodostojnostjo same izpovedbe o določenih dejstvih. Pickel, s.579; Aćimović, s.238, 250. Že 1883. leta je navajal Glasser kot merilo za vrednotenje izpovedbe: osebnost priče, njen odnos do procesnega gradiva, lastnost dane izpovedbe in primerjanje te izpovedbe z drugimi viri spoznanj. Na ta način je prejudiciral današnje razlikovanje med verodostojnostjo osebnosti ter prepričljivostjo izpovedbe. Več o tem Hauser, s.312—316.

³⁹ Henges, s.616.

⁴⁰ Gorphe, s.119.

⁴¹ Aćimović, s.206, 210.

⁴² Aćimović, s.211; Pickel, s.571.

Vendar pa pričevanje ne izključuje a priori duševno bolnih ali prizadetih oseb, ravno tako tudi ne tistih, ki so zaostale v duševnem razvoju. V skladu s tem — pomembne spremembe duševnih funkcij, ki so posledica duševnih motenj, ne vodijo v diskriminacijo pravic teh oseb in jim ne prepovedujejo nastopiti tudi v vlogi priče. Razlogi za tako ravnanje so — spoštovanje domneve, da obstaja objektivna resničnost, po kateri lahko tudi oseba z določenimi duševnimi hibami spozna in opiše pomembna dejstva.

Vendar pa je kakovost zmožnosti pričevanja oseb, o katerih govorimo, vprašljiva. Po nekaterih mnenjih, ki temeljijo na psihološki razlagi in izkušnjah, so nesposobne pričevati osebe, ki so bile v času zaznave ali dajanja izpovedbe neprištevne, enako pa tudi tiste, ki zaradi psihofizičnih nenormalnosti niso sposobne izpovedovati resnico.

V zvezi z vrednotenjem zmožnosti posameznih duševno bolnih oseb, da bi pričale, je treba prositi za pomoč psihiatričnega izvedenca, ki naj bi sodeloval zato, da bi podal mnenje o izpovedbi take osebe, prepoznana znamenja duševne nenormalnosti pa vplivajo na vrednotenje izpovedb take priče.⁴³ Tako mnenje je zlasti dragoceno, kadar gre za duševne motnje, ki niso takoj vidne. Večino tovrstnih primerov tvorijo duševni bolniki v stanju t.i. lucida intervala.⁴⁴

V sklopu tega razmišljanja je treba opozoriti na okoliščino, da je zelo pomembno duševno stanje priče v času njenega pričevanja. Znano je namreč, da »gre« priča med dajanjem izpovedb skozi različna duševna stanja, predvsem stanja čustvene vznemirljenosti. V strokovni literaturi označujejo tovrstne vzroke duševnih sprememb kot situacijska nevrotična stanja, njihove posledice pa opisujejo kot »zane-marjanje pomembnih dejstev« in »natančno pripovedovanje o nepomembnih postranskih rečeh«; niso tako redka lažna pričevanja ali izmišljenje zgodb.⁴⁵

3.1.2. Spol priče

Individualne razlike med pričami se kažejo tudi glede na njihov spol. V sodobni kriminalistični taktiki, zlasti pa še v sodobni psihologiji ugotavljajo, da osebe različnega spola namenjajo pozornost določenim okoliščinam ali dogajanjem. Z drugimi besedami, ugotovljena razlika med spoloma pri

⁴³ Aćimović, s.254.

⁴⁴ Ali pa duševno bolna stanja s pritajenimi, še pogosteje pa prikritimi disimuliranimi duševnimi motnjami. Trstenjak, s.641.

⁴⁵ Hauser, s.320—322.

pričevanju lahko odvisna od narave in teže kaznivega dejanja, o katerem priča poroča in od vrste podrobnosti, o kateri daje izpovedbo.⁴⁶ Vendar pa je težko govoriti o razlikah med spoloma, kadar gre za pričino opazovanje ali sposobnost spominjanja.

3.1.3. Starost priče

Ob koncu tega pregleda dejavnikov, ki vplivajo na zanesljivost priče, je dobro opozoriti na dve značilni skupini prič: otroke in starejše osebe. V obeh primerih je treba ravnati pri zaslišanju zelo skrbno in, pri rabi dobljenih izpovedb, previdno. Ko gre za ti skupini prič, je gotovo zelo težko določiti starostne meje oz. meje, za katere bi lahko trdili, da pomenijo ločnico med verodostojnimi in neverodostojnimi pričami.⁴⁷

Na podlagi opravljenih raziskav je na splošno mogoče sklepati, da so majhni otroci zelo občutljivi in manj trdni pri dajanju izpovedb kot starejši otroci in odrasli. Tudi starejše osebe so manj zanesljive kot mlajše. Hkrati pa so tako med enimi kot med drugimi velike individualne razlike, zato je v takih primerih zelo zaželeno psihološko izvedensko mnenje.⁴⁸

3.2. Vrednost vsebine izpovedbe priče

Vsebina izpovedbe je drugi nujni dejavnik v metodologiji vrednotenja verodostojnosti pričevanja. Za ugotavljanje resnice in njeno obelodanitev je zelo pomembno povezovanje informacij glede vira verodostojnosti z informacijami glede teže pričevanja v celoto.⁴⁹

Kadar opredeljujemo pojem izpovedba s psihološkega vidika, pomeni to sporočanje določenih psihičnih vsebin. Po teoriji, vplivajo na verodostojnost pričevanja, oziroma na obseg in točnost izpovedb priče — ustrezni psihološki dejavniki. Poseben pomen imajo perceptivni procesi, človekov spomin ter komunikacijski dejavniki. Skladno s spoznanji v kriminalistiki in sodni psihologiji, rezultati teh treh duševnih procesov ne bi bili razumljivi brez procesa mišljenja. Zato je treba tudi ta psihološki proces šteti k sestavinam enotne psihološke oblike, ki se imenuje izpovedba.⁵⁰

⁴⁶ Zarevski, s.69.

⁴⁷ Na vprašanje, kaj je zgornja ali spodnja meja, da bi »brez pomislekov« sprejeli pričevanje, še vedno ni dokončnega odgovora. Zarevski, s.69—70.

⁴⁸ Zarevski, prav tam; Yarmey/Hezel, s.236; Henges, s.614.

⁴⁹ Pickel, s.570.

⁵⁰ Zarevski, s.58; Acimović, s.212; Vodinelić, s.59, 60 itd.

Ob pravkar izrečeni ugotovitvi se soočamo z mnenjem, po katerem mora priča poročati le o opaženih okoliščinah kaznivega dejanja, ne pa o svojih razmišljanjih in ugotovitvah.⁵¹ Upravičeno je torej meniti, da mnenj o dejstvih ni vedno mogoče ločevati od poročanja o dejstvih, oziroma da vsebujejo izpovedbe prič nujno tudi lastne sklepe, ki jih ni mogoče popolnoma odmisliiti od golih opažanj. Pravzaprav pa, ali ne velja ugotovitev, da je subjektivnost *conditio sine qua non* vsake izpovedbe in da je pripovedovanje priče hkrati tudi veliko več kot »le poročanje«.⁵²

Usmerjanje pozornosti k izpovedbi kot celoti nujno odpira tudi vprašanje, ali imajo mnenja in sklepanja priče o opaženih dejanjih moč dokazov pri preiskovanju kaznivega dejanja. Če se opremo na prejšnje razmišljanje, lahko brez dvoma sklepamo, da imajo ugotovitve prič v kriminalistiki veliko hevristično vrednost. Upoštevati jih mora tudi sodnik, ker je to pot za popravljanje in dopolnjevanje pričinega pripovedovanja. Po drugi strani pa jim je treba odreči dokazno vrednost ter se tako izogniti govorjenju povprek, subjektivizmu in končno tudi sodni zablodi, ker pričine ugotovitve lahko temeljijo tudi na dejstvih, ki jih priča ni opazila ali pa jih je pozabila, na domnevah ali neutemeljeni podlagi.⁵³

V zvezi s preverjanjem izpovedb priče smo govorili o priči—očividcu in pričevanju po pripovedovanju. Kako pa je z dokazno vrednostjo pričevanja de auditu? Tudi v tem primeru gre za določena nasprotja. Po eni strani je treba — v interesu ugotavljanja resnice — zaslišati osebo, ki poroča o dejstvih, ki jih je treba dokazati na podlagi tega, kar je slišala od drugih. Po drugi strani, zaradi psihičnih implikacij okoliščine, da je med kaznivo dejanje in pričevanje vpletenih več oseb (v najboljšem primeru le dve) — prevladuje skorajda enotno mnenje, da priča po pripovedovanju poda le indice, ki praviloma nimajo lastne dokazne vrednosti. Taka priča le prenaša informacije, ki jih je dobila od neposredne priče ali pa poroča o dejstvih, o katerih je slišala od kake druge priče po pripovedovanju. Celo v prvem, zlasti pa v drugem primeru, je veliko možnosti da posredna priča napačno posreduje potrebne podatke. Očitno je torej, da lahko priča po pripovedovanju potrdi določena dejstva le na podlagi »babjih čenč«, zato njena izpovedba nima vsebine.⁵⁴

⁵¹ Vodinelić, prav tam.

⁵² Henges, s.624.

⁵³ Vodinelić, s.79

⁵⁴ Gorphe, s.21; Damaška, s.198; Hauser, s.62; Vodinelić, Svjedok ..., s.25

4. SKLEPNA RAZMIŠLJANJA

Pričujoči prispevek je imel namen znova opozoriti na pomembno dejavnost — preverjanje in vrednotenje izpovedb priče. Zapletenost opisanih dejanj dobro izraža misel — *testium fides semper examinanda est* (izpovedbo priče je treba vedno preveriti). Očitno obstaja določeno nezaupanje in to vnaprejšnje in »in abstracto« v kakovost tovrstnega dokazovanja. Znano je tudi, kako so skozi zgodovino kazenskega postopka ocenjevali zanesljivost priče, za katero je že Seneca rekel: »uni testi etiam de minore scelere non creditur« (eni priči ni mogoče niti najmanj verjeti). Danes, številne empirične raziskave, ki potekajo v simuliranih, vendar osmišljenih sodnih okoliščinah, potrjujejo potrebo po kritičnem odnosu do pričevanja.

Skušali smo opozoriti, da številni dejavniki vplivajo na preverjanje in razumevanje verodostojnosti izpovedbe priče. Z gotovostjo lahko trdimo, da tam, kjer imamo npr. dve pričevanji, lahko podrobnosti enega od njiju vplivajo na spoznavanje verodostojnosti druge priče. Zato, v smislu močnejše verodostojnosti, namenjajo več pozornosti tistim

pričam, ki so bolj atraktivne in v nastopu samozavestne ali pa tistim, ki govorijo bolj intenzivno in navajajo veliko podrobnosti.

Poseben problem se kaže v tem, da je pogosto med kaznivim dejanjem in podajanjem izpovedbe, zlasti pa do sojenja, daljši časovni razmak, krivulja pozabljanja pa je taka, da človek ravno na začetku izgubi razmeroma veliko informacij.⁵⁵ Zato je za ugotavljanje verodostojnosti pričevanja zelo pomembno prav prvo zaslišanje priče. In ne le to. Sodna psihologija in kriminalistična taktika sta oblikovali tehniko in taktiko zaslišanja prič, pri čemer sta upoštevali, da pričevanje postane dokaz šele po temeljiti psihološkološki analizi aktivno vodene pripovedi. Z njuno uporabo dobiva na pomenu zgodovinsko načelo svobodne ocene dokazov, oziroma svobodnega sodniškega prepričanja in potiska v ozadje morebitno subjektivno ocenjevanje.⁵⁶

Prevedla Marija Milenković

⁵⁵ Zarevski, s.75.

⁵⁶ Vodinelic, s.82.

LITERATURA

1. Aćimović, M.: **Psihologija zločina i sudenja (Sudska psihologija)**. Beograd 1937, 399 s.
2. Bayer, V.: **Jugoslavensko krivično procesno pravo, Knjiga II**. Zagreb 1989, 251 s.
3. Čubinski, M.: **Naučni i praktični komentar Zakonika o sudskom krivičnom postupku Kraljevine Jugoslavije**. Beograd 1933, 831 s.
4. Damaška, M.: **Obavještenja građana dana organima unutrašnjih poslova i dokazivanje u krivičnom postupku. Jugoslovenska revija za kriminologiju i krivično pravo** 7 (1969) 2, s. 181—212.
5. Dimitrijević, D. et al.: **Krivično procesno pravo**. Beograd 1987, 383 s.
6. Gorpfe, F.: **La critique du témoignage**. Paris 1927, 471 s.
7. Grasberger, R.: **Psihologija krivičnog postupka**. Sarajevo 1958.
8. Hauser, R.: **Der Zeugenbeweis im Strafprozess mit Berücksichtigung des Zivilprozesses**. Zurich, 1974.
9. Hengesch, G.: **Das Dilemma der Glaubwürdigkeitsbeurteilung. Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft** 101 (1989) 3, 611—626.
10. Jekić, Z.: **Dokazi i istina u krivičnom postupku**. Beograd 1989.
11. Keljmenđi, H.: **Izvođenje i ocena dokaza u krivičnom postupku. Naša zakonitost** 44 (1990) 6, s. 724—734.
12. Krapac, D.: **Neposredni i posredni dokazi u krivičnom postupku**. Zagreb 1982, 232 s.
13. Krapac, D.: **Novi Vademecum za komparativno krivično pravo: Zbirka Strafrechtsentwicklung in Europa; Max Planck Institut, Freiburg i Br., vol. I,** 1985, vol. II, 1988. **Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu** 39 (1989) 4, s. 551—560.
14. Krivokapić, V.: **Kriminalistika, Opšti deo**. Beograd 1990, 541 s.
15. Marković, T.: **Savremena tehnika istraživanja krivičnih djela (Kriminalistika)**. Zagreb 1972, 584 s.
16. Maver, D.: **Kriminalistični spoznavni proces**. Ljubljana 1988, 247 s.
17. Nikolić-Ristanović, V.: **Položaj i uloga žrtve u otkrivanju krivičnog dela i utvrđivanju njegovog postojanja u krivičnom postupku. Jugoslovenska revija za kriminologiju i krivično pravo** 20 (1982) 3, s. 255—276.
18. Pickel, K.L.: **Evaluation and integration of eyewitness reports. Law and human behavior** 17 (1993) 5, s. 569—594.
19. Pigott, M.A. et al.: **A field study on the relationship between quality of eyewitnesses' descriptions and identification accuracy. Journal of police science and administration** 17(1990) 2, s. 84—88.
20. Savić, P.J.: **Teorija sudskih dokaza u krivičnim delima**. Beograd 1886.
21. Screvens, R.: **Le statut du témoin et sa protection avant, pendant et apres le proc s pnal. Revue de droit pnal et de criminologie** 69 (1989) 1, s. 3—15.
22. Teofilović, P.: **Opazanje i njegov uticaj na istinitost iskaza svjedoka. Glasnik advokatske komore Vojvodine** 62 (1990) 10, s. 3—26.
23. Thomann, E.: **Notwendigkeit des Ersalzzengen vom Hörensagen. Kriminalistik** 42 (1988) 6, s. 342—347.
24. Trstenjak, A.: **Oris sodobne psihologije**. Maribor 1969, 777 s.

25. Umek, P./Jančar, S.: Osebni opis — psihološka analiza in kritika. **Zbornik strokovno znanstvenih razprav** 1992, s. 131—137.
26. Vasiljević, T.: **Sistem krivičnog procesnog prava SFRJ**. Beograd 1981, 777 s.
27. Vasiljević, T.; Grubač, M.: **Komentar Zakona o krivičnom postupku**. Beograd 1987, 941 s.
28. Vodinelić, V.; Aleksić, Ž.: **Kriminalistika**. Zagreb 1990, 659 s.
29. Vodinelić, V.: Procesualni i kriminalistički problemi sa sudovima i zaključcima sadržanim u iskazu svjedoka. **Arhiv za pravne i društvene nauke** 77 (1991) 1, s. 55—85.
30. Vodinelić, V.: Svjedok i njegove kategorije u krivično-procesnoj nauci i kriminalistici. **Jugoslovenska revija za kriminologiju i krivično pravo** 26 (1988) 2, s. 5—27.
31. Vodinelić, V.: Svjedok—očevidac u krivičnoprocen-
nom i kriminalističkom smislu. **Pravni život** 28 (1979) 8—9, s. 3—17.
32. Vodinelić, V.: Žrtva krivičnog djela kao element predmeta dokazivanja u krivičnom postupku. **Naša zakonitost** 44 (1990) 6, s. 710—723.
33. Yarmey, D.A.; Hazel, T.J.: Police awareness of the fallibility of eyewitness identification. **International criminal police review** 40 (1985) 392, s. 230—239.
34. Zarevski, P.: Pamćenje i vjerodostojnost svjedočenja. **Penološke teme** 6 (1991) 1—4, s. 57—77.
35. Zifp, H.: **Strafprozessrecht**. Berlin—New York 1977.
36. Žerjav, C.: **Kriminalistika**. Zagreb 1986, 458 s.

VERIFICATION AND ASSESSMENT OF WITNESS TESTIMONY

Čolić Sijerčić Hajrija, L.L.M., Lecturer at the Faculty of Law in Sarajevo, temporarily hosting at the Institute of Criminology at the Faculty of Law, Kongresni trg 12, 61000 Ljubljana, Slovenia

At the beginning of this century it was found that a witness must be regarded as an unreliable source of evidence and that it is therefore necessary to verify his/her testimony and discover possible inaccuracies in order to establish its reliability. This standpoint still prevails today, which is confirmed by the fact that hearsay evidence and eyewitness testimony have been constantly subjected to critical examination in contemporary crime investigation tactics and forensic psychology.

The paper deals first with operative and tactical measures and activities used to verify witness testimony. It must be noted that establishing the source of knowledge provides the most solid basis for verification of testimony, has an impact on the assessment of the

credibility of testimony and enables passage from an indirect source of knowledge to the direct one. It is also important to know that each testimony follows some prior course of events manifested by a series of psychological processes, such as perception, memorizing and communication. With regard to this, it is necessary to identify and establish those facts which are relevant for the extent and accuracy of the witness testimony.

Key words: crime investigation, crime investigation tactics, forensic psychology, witness, witness testimony, hearsay witness, informers, verification of testimony, assessment of testimony

UDC 343.143